

О.П. Близнюк, канд. екон. наук, доц. (*ХДУХТ, Харків*)

О.К. Расвська (*ХДУХТ, Харків*)

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ТА ОПТИМІЗАЦІЇ СТРУКТУРИ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Ринкові умови господарювання та проблеми фінансового забезпечення діяльності підприємств обумовлюють необхідність кваліфікованого аналізу та оцінки фінансової стійкості підприємств з метою виживання їх в умовах кризи і подальшого економічного зростання.

У системі складових елементів фінансової стабільності підприємства фінансова стійкість займає одне із головних місць. Фінансова стійкість підприємства є однією із найважливіших характеристик фінансового стану підприємства. Фінансова стійкість – це такий стан фінансових ресурсів підприємства, за якого раціональне розпорядження ними є гарантією наявності власних коштів, стабільної прибутковості та забезпечення процесу розширеного відтворення.

Необхідно зазначити, що фінансова стійкість та інвестиційна привабливість підприємства залежить від його фінансового потенціалу, який визначається обсягом і структурою власних, позичених та залучених фінансових ресурсів. Підвищення рівня фінансової стійкості та інвестиційної привабливості залежить від раціональності управління фінансовим потенціалом підприємства, наявності достатнього обсягу власних коштів і формування оптимальної структури капіталу, що можливе лише за умови рентабельної роботи суб'єкта підприємництва.

Концепція ціни капіталу є однією з ключових у теорії капіталу та механізмі управління структурою капіталу підприємства. Вартість капіталу використовується як вимірник дохідності поточної діяльності підприємства, базовий критерій ефективності фінансових інвестицій, вимірювання рівня ринкової ціни підприємства. Маючи можливість залучати фінансові ресурси з різних джерел, підприємства намагаються оптимізувати структуру капіталу таким чином, щоб зменшити його середньозважену ціну, яка є середньою платою компанії за всі джерела фінансування та визначає необхідну норму прибутку фінансово-господарської діяльності підприємства загалом.

Фінансову стійкість підприємства оцінюють за допомогою абсолютних і відносних показників. Виділяють три методичних підходи щодо визначення фінансової стійкості за відносними показниками: коефіцієнтний; агрегатний; інтегральний.

Суть коефіцієнтного підходу оцінки фінансової стійкості підприємства полягає в обчисленні та аналізі низки фінансових коефіцієнтів. Ці коефіцієнти поділяють на два блоки: коефіцієнти капіталізації, що характеризують фінансовий стан підприємства з позицій структури джерел коштів; коефіцієнти покриття, які характеризують фінансову стійкість з позицій витрат, пов'язаних з обслуговуванням зовнішніх джерел залучених коштів.

Агрегатний підхід ґрунтується на визначенні фінансової стійкості на основі агрегатів. Такий методичний підхід є доповненням до наведеного вище, оскільки виділяють чотири типи поточної фінансової стійкості підприємства: абсолютна стійкість, нормальна стійкість, нестійкий (передкризовий) фінансовий стан, кризовий фінансовий стан. Інтегральний підхід дає змогу дати інтегровану оцінку ступеню фінансової стійкості.

Одним з найважливіших чинників досягнення фінансової стійкості підприємства є оптимізація складу та структури капіталу підприємства, власних та позикових фінансових ресурсів, а також політика управління джерелами формування капіталу підприємства.

Для визначення оптимальної структури капіталу підприємства важливе значення мають показники: коефіцієнт фінансової незалежності, який характеризує частку власного капіталу в загальній сумі капіталу, авансованого в діяльність, та коефіцієнт фінансового левериджу, який характеризує залежність підприємства від позикового капіталу та визначається відношенням суми позикового капіталу до власного. Підвищення рентабельності власного капіталу за рахунок залучення позикового називається ефектом фінансового левериджу.

Збільшення позикового капіталу, з одного боку, приводить до зростання прибутковості власного капіталу, а з другого – надмірне зростання частки позикового капіталу призводить до зниження фінансової стійкості підприємства, зростання ризику втрати платоспроможності та фінансової незалежності. Отже, у цьому зв'язку особливо важливим є чинник умілого використання ефекту фінансового левериджу і забезпечення оптимізації структури капіталу підприємства.

Слід відзначити, що механізм формування оптимальної структури капіталу, підвищення рентабельності власного капіталу внаслідок ефекту фінансового левериджу визначаються для кожного підприємства індивідуально, з урахуванням низки об'єктивних і суб'єктивних чинників.